

MAGYAR MADARTAN
INTEZET KÖNYVTÁRA

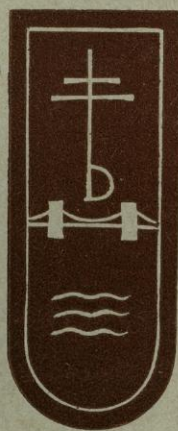
Leltári szám: _____

Könyvt.szám: _____

A TERMÉSZET

SZERKESZTI: NADLER HERBERT

1944. AUGUSZTUS

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS KÖZÖNSÉGE

JÖJJÖN A FŐVÁROS VILÁGHÍRŰ GYÓGYSZÁLLÓIBA!

SZENT GELLÉRT GYÓGYSZÁLLÓ

260 szobás modern gyógyszálló a Gellérthegy déli oldalán. Közvetlen kapcsolat a Szent Gellért gyógyfürdővel. Előnyös áru pausálcúrák a szálló betegosztályán. Korszerűen felszerelt orvosi rendelőintézet, teljes fizikoterápia és mechanoterápia. Termál- és kádfürdők, iszaposztály, hullám- és pezsgőfürdő

Kedvezményes fürdőjegyárak a szálló vendégei részére

CÍM: BUDAPEST, XI., GELLÉRT-TÉR 1

TÁVBESZÉLŐ: 268-800

RUDAS GYÓGYSZÁLLÓ

Az úri középosztály kedvelt gyógyszállója. Heti panziórendszer. »Juventus« rádiumos kádosztály és rádiumos iszap. Gőzfürdő közvetlen kapcsolatban a szállóval. Modern kényelemmel berendezett szobák, orvosi rendelőintézet, kívánatra diétás konyha. Ivókúrák a szálló parkjában: a Juventus-, Hungária- és Attila-források vizével

CÍM: BUDAPEST, XI., DÖBRENTEI-TÉR 9

TÁVBESZÉLŐ: 156-070

A TERMÉSZET

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
KÖZÖNSÉGE
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, XIV., ÁLLATKERT
TÁVBESZÉLŐ: 220-400

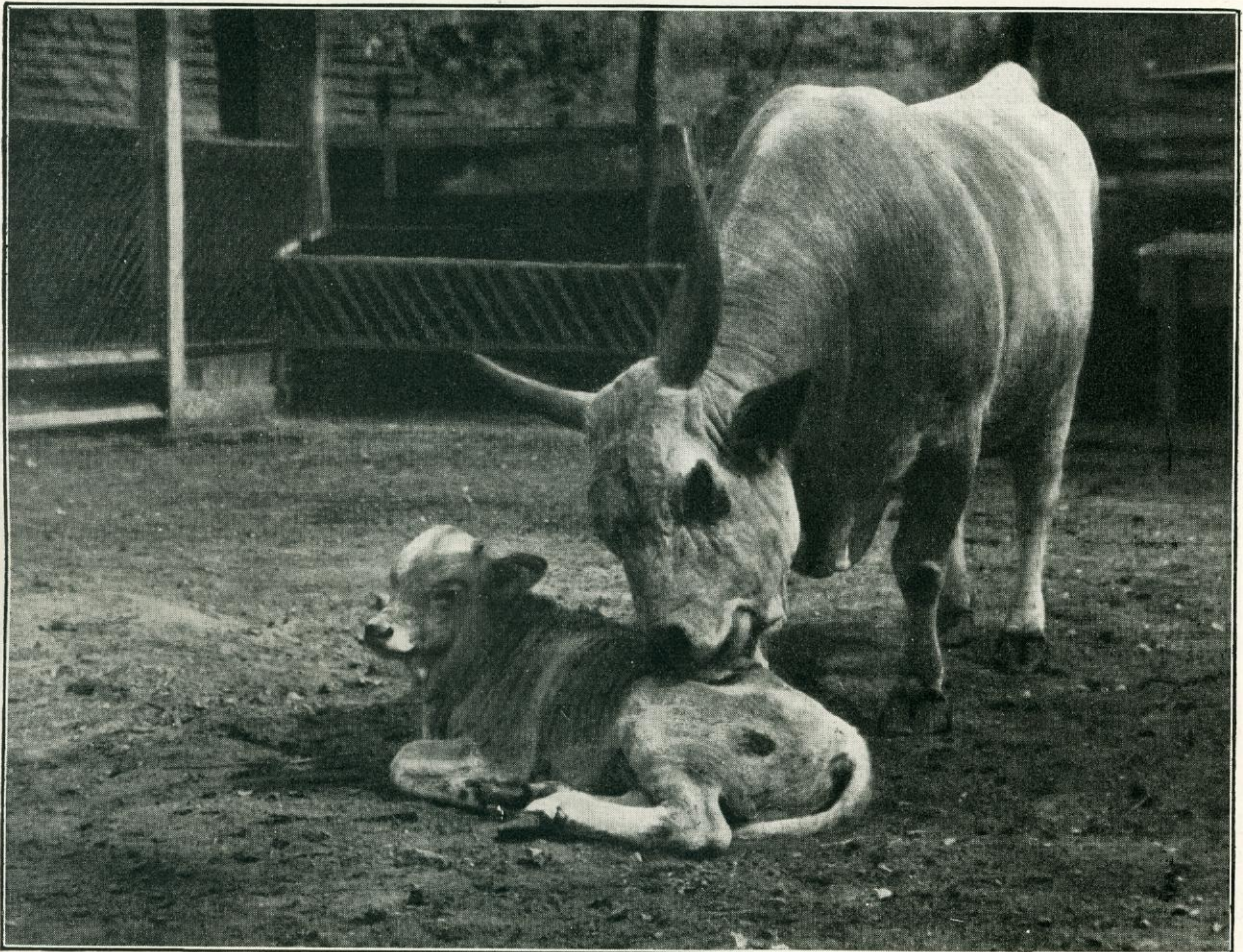
SZERKESZTI:
NADLER HERBERT
A SZÉKESFŐVÁROSI
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓJA

MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
EGY ÉVRE 10 PENGŐ
FÉLÉVRE 5 PENGŐ
EGYES SZÁM ÁRA 90 FILLÉR

XL. ÉVFOLYAM

8. SZÁM

1944. AUGUSZTUS

ALFÖLDI-MAGYARMARHA AZ ÁLLATKERTBEN.

Az állatkerti V. fényképpályázaton vásárolt kép.
Jablonkay Rezső felvétele.

TARTALOM:

Nadler Herbert: Adatok és képek az Állatkert életéből. || Könyvekről. — Állatkerti hírek.
Rövid közlemények. || **Láng Rezső:** Pocokék.

ADATOK ÉS KÉPEK AZ ÁLLATKERT ÉLETÉBŐL.

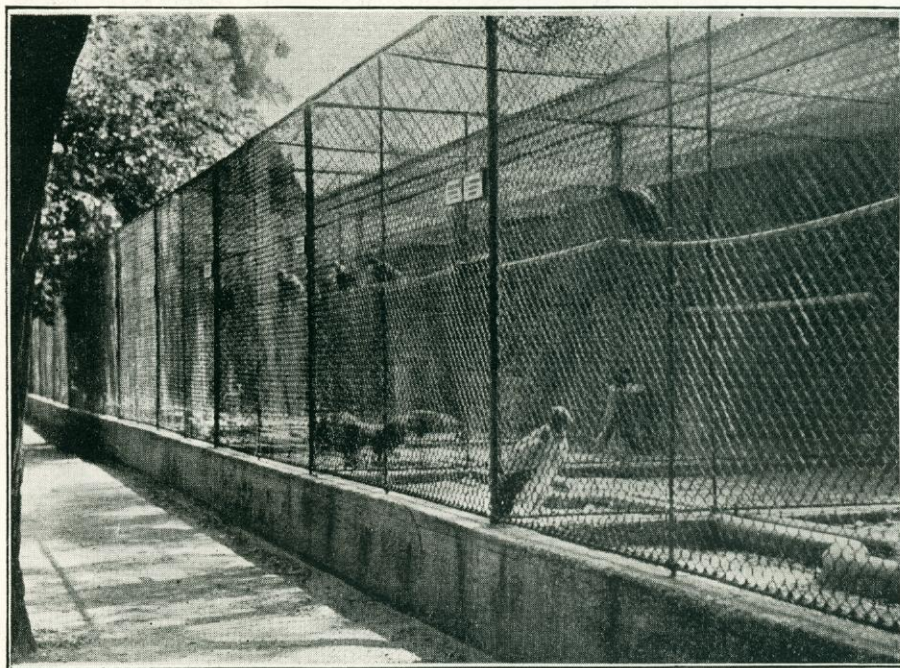
Írta Nadler Herbert.

(Folytatás)

1931—1932

Egy régi kép emléket elevenítem fel olvasóink előtt:

Baromfiudvar az Állatkertben! Közepén náddal fedett, téglából falazott kerek tyúkök és oszlopos galambdúc, mellettük a falusi kisgazda udvarát ábrázoló, jelképes léckalitos kerekeskút és fatörzsből ácsolt itatóvályú, körülötte sűrű léckerítés, benne tyúkok, kacsák, libák. Mögötte tetővel elsötétített s ezért örökös árnyékban egy sor ketrec, hátterükben ugyancsak sötét ólak. A közönség néhány Cochinchina, Plymouth-Rocks, Fekete Langshan és Houdan fajtyúkot láthatott,

A kisebb ragadozómadarak 1931-ben épült új röpdéi. Az Állatkert képtárából.

ha... szemét beárnyékolva, kutatót a tető alatt a félhomályban.

Ez a kis baromfitelep a kert nyugati szélén, az Aréna-út mentén, is megérett arra — nemcsak tizenöt évvel ezelőtt, hanem már jóval régebben — hogy lebontsuk és helyébe másvalamit építsünk. Le kellett bontanunk legfőképpen azért, mert akár baromfi, akár más madarak elhelyezésére alkalmatlan volt — a tyúkok a ketrecekben sohasem kaptak napsütést, nem tojtak, nem szaporodtak, csak tengődtek — másrészt azért is, mert az ólak hozzáférhetetlen zugaiban, rejtekeiben a patkányok olyan bőven tenyésztek, hogy kiirtásuk nem sikerülhetett, valamint nem lehetett az oduktól kiirtani a baromfit halálra kínzó férget, az óvantag vagy tyúkpoloska néven ismert atkát sem. Ezenfelül felmerült a kérdés, vajjon egyáltalán hivatásunk körébe tartozik-e bármiféle háziállatok bemutatása.

Erről a már más alkalommal is felvetődött kérdéstről hadd mondjam el ehelyütt is mind a magam, mind külföldi kartársaim véleményét:

Az intézmény rendeltetése az állattani ismeretek terjesztése, tehát legfőképpen olyan vadállatok bemutatása, amelyekkel a közönség a mindennapi életben alig vagy egyáltalán nem találkozik. Amíg kertünkben ebből a szempontból akár helyszűke miatt, akár a karárok, aklok, épületek elégtelensége folytán nagyobb hiányok vannak, ezeket a hiányokat kell pótolnunk, mielőtt a minden faluban, minden tanyán, sőt esetleg a városban is szembeötlő háziállatoknak adunk helyet.

Szakszerűtlen azonban az a felfogás, amely a háziállatok minden fajtajának létjogosultságát az Állatkertben tagadja, mert egyrészt bizony nemcsak a szakembert, hanem a nagyközönséget is érdekli. Ilyen például a külföldi vendégeinktől gyakran tudakolt néhány különleges, eredeti magyar fajta, az alföldi-szilajmarha, a fekete és fehér-rackajuh, a komondor, a kuvasz, a puli, a pumi, a sárga-magyarvizsla és a magyar baromfi, valamint a mindenkinek kedves és másutt vajmi ritkán látható olyan külföldi fajta is, amilyen a shetlandi-póni. Téves lenne az olyan elvi álláspont is, amely a felsoroltakon felül minden más háziállatot a kertből kizár, ha... van számukra hely és gondozásukra idő,

munkaerő és figyelem.

Utalok példaképpen a legtudományosabban igazgatott és a legtöbb fajt számláló berlini »Zoologischer Garten«-re. Ennek igen jelentős része a világ minden tájáról származó háziállatoknak — főképpen a marhák különféle változatainak — felette tanulságos gyűjteménye.

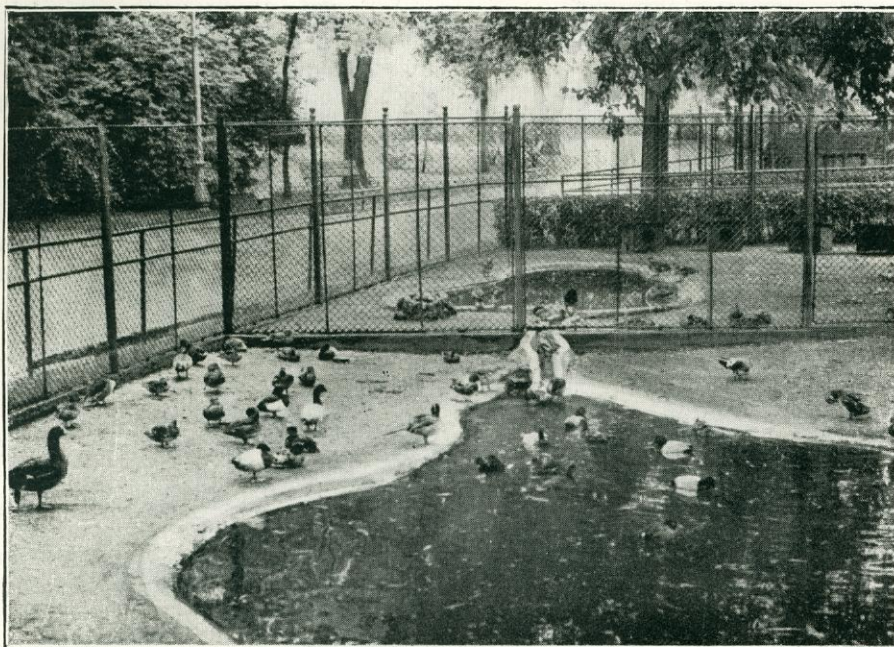
A müncheni legkorszerűbb »Tierpark«-ban is látunk sok háziállatot. Igazgatója a szomszédos országokból és távoli földrészekről összeválogatott különféle marhák keresztezésével, visszafajoztatásával kísérletezve, akar közös vad őshöz, a XVII. század elején kipusztult őstulokhoz mennél hasonlóbb alakot kitenyészteni.

Ime, minden állatkertben lehet célja, értelme és indoka annak, hogy bizonyos háziállatokkal is foglalkozzunk, de azzal az elvi megszorítással, hogy bemutatásuk csak másod- vagy harmadrendű feladatunk.

Meg kell jegyezmem, hogy a példaképen említett berlini és müncheni állatkert területe a budapestinek háromszorosa, illetve ötszöröse, kartársainknak ott nem kell a hellyel 'annyira takarékoskodniok, mint nekünk, sajnos, csak húszholdas kis kertünkben. Tökéletlen és felesleges baromfi-telepünket tehát, a már említett hibákon felül, helyszűke miatt is fel kellett bontanunk. Ehhez a munkához is hozzáfogtunk már 1931-ben, és még ugyanabban az esztendőben megépítettük a volt baromfi-kekrecek helyén a héják, kányák, sólymok, baglyok és az idegen földrészek honos egyéb *kisebb ragadozómadarak röpdéit*.

A ketrecek sorának átalakítását azzal kezdtük, hogy eltávolítottuk fölöttük a tetőt. Elődeink tévedése volt az éghajlatunkat megszokott madarakat az eső ellen védeni, mert ilymódon az éltető napsütéstől is megfosztották őket. Rendetlenség, ha az esőlé alattuk tócsákká gyülemlik és ott éktelenkedik, míg csak fel nem szikkad. De ezt más képen akadályozzuk meg. Szabadég alatt lévő röpdéink aljában a víz vastag kavicsrétegen át leszivárog a kifelé lejtő sík betonpadlóra és a vas-huzalháló keretoszlopait tartó alacsony kőfalba szerelt csöveken kifolyik a szennyvizes csatorna felé. A ketrecek háttéréből eltávolítottuk a megfégésedett deszkaólakat; csak a téglafalat hagytuk meg mögöttük és a tetőereszt fölöttük, hogy a madarak, ha éppen akarnak, alája húzódhassanak az esetleg megsokalt eső vagy a túlságosan perzselő nyári nap-sugár elől. A világos, levegős röpdék többi része mind új anyagból létesült 1931-ben.

A következő évben, 1932-ben aztán a kis ragadozómadarak közvetlen szomszédságában, a régi baromfiudvar helyén elkészült a különféle *vadkacsák*, a messzeföldön honos *díszrécék* és a *kisebb vadlibafajok* két részre osztott *társas udvara*. Mind egyikben betonnal alapozott ésszegélyezett jókora úszómedence. Kerítésük jól átlátszó, ritka vas-huzalháló. A vízben lubicoló, úszkáló s a parton

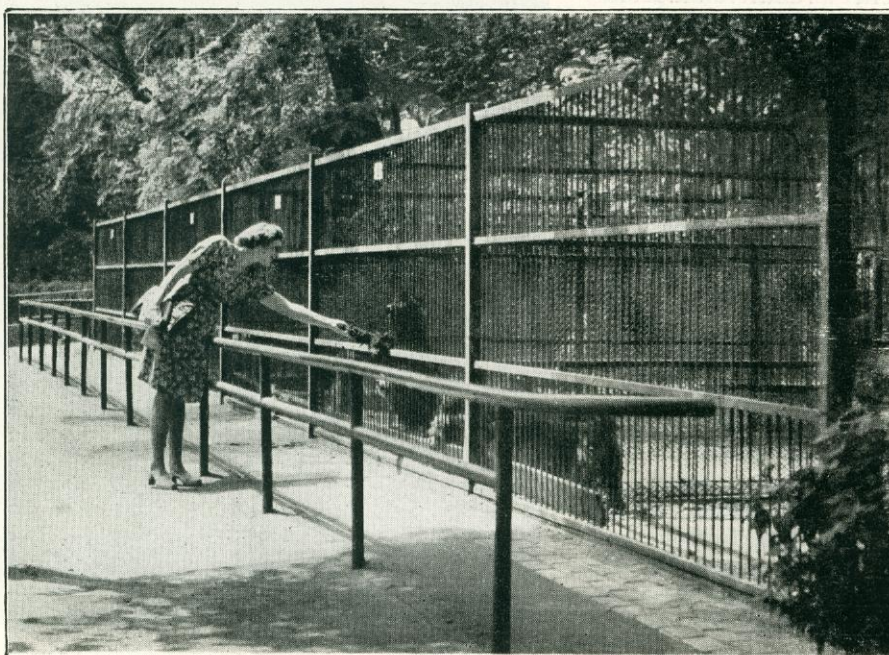
A díszrécék és kisebb vadlibafajok 1932-ben létesült társas udvara. Az Állatkert képtárából.

ide-oda totyogó, hápogó, kotyogó madarak színes gyülekezetétől félreeső, valamennyire nyugalmasabb helyen, a földön, egyes kis faládák, fészek-oduk kerek nyílásán ki-bejárnak a szerelmes rucapárok. Egy mindig mozgalmas, kedves, tarka életkép.

*

1931-ből még egy jelentéktelennek látszó, de igen fontos kis változtatásról kell beszámolnom:

Az Állatkert természetesen a közönségé, lakóit közönségünk oktatására, szórakoztatására tartjuk fogságban és gondozzuk, ápoljuk. Kötelességünk vendégeinket az állatoktól, illetve a tőlük származható minden bajtól, veszélytől óvni. Ebből

Az 1932-ben készült új kutyakerítések. Az Állatkert képtárából.

Pumik az új kerítésben. Az Állatkert képtárából.

azonban nem következik, hogy nem kötelességünk védekezni nem tudó foglyainkat is oltalmazni az egészségüket, sőt testi épségüket veszélyeztető embertől. Mert — sajnos, be kell vallanom — akad ám olyan, bezzeg nem szívesen látott vendégünk is, — szerencsére nem sok — aki rosszulindulattal van irántuk, megkínzásukkal szórakozik, szenvedésükön mulat. Erről elszomorító dolgokat mesélhetnék mind kartársaim, mind a magam tapasztalataiból.

De nemcsak a bántalmazásukban örömet lelő, hanem a ragályos betegségben szenvedő ember közelsége is ártalmára lehet az állatoknak. Különösen a majmok hajlamosak bizonyos emberi betegségekre. Ezért a korszerű állatkertekben nemcsak a ketrecektől legalább kétnégy méternyire állított korlát, hanem üveggel is védi az értékes majmokat még az emberi lehelettől is.

Amikertünkben a korlát a majomház külső ketreceitől csak egy méternyire állt, s mivel, sajnos, ismételten megtörtént, hogy a kezét-lábát a vasrácsra gyanútlanul kinyújtó kis majom tenyerébe égő cigarettát vagy éles üvegcserepet nyomtak és tájékozatlan látogatóink az állatoknak egészségüket rontó, sőt gyakran pusztulásukat okozó,

hazuról hozott sokféle romlott vagy más okból ártalmas táplálékot adtak, a korlátot egy méterrel kijebbe helyeztettem. Efficke szakszerű intézkedéseinket barátaink megértéssel fogadják.

*

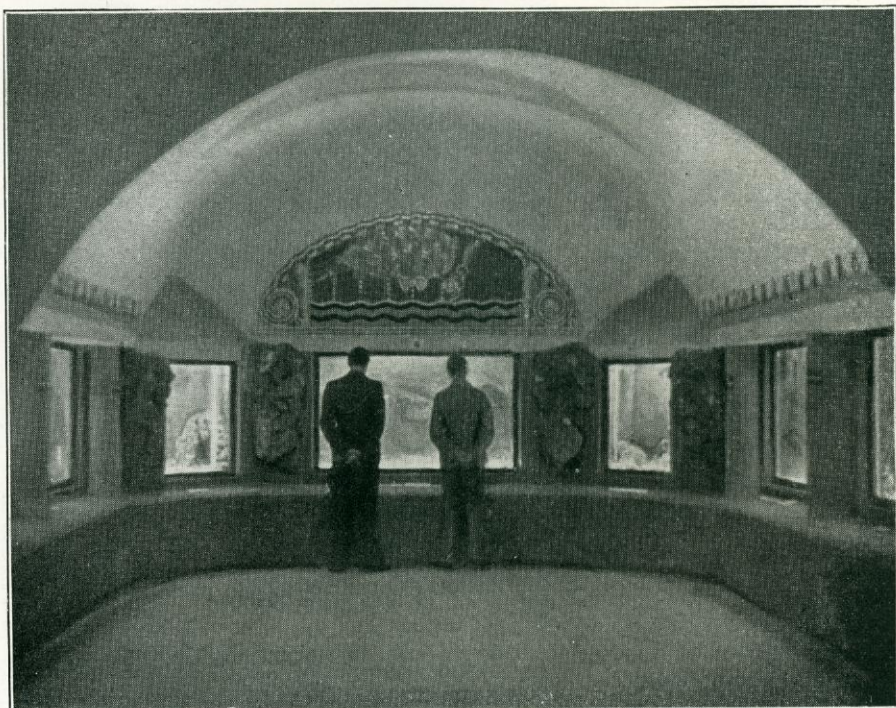
Még egy régi kép emléket elevenítem fel

A kert északkeleti sarkában, a medvebarlangokkal szemben, a vasút felőli határpalánk mentén, hosszú sor toldozott-foldozott, roskadozó vashuzalhálós kerítésben az ebek fülsiketítően csaholó, vinnyogó sokasága.

Aki annakidején nem látta vagy már nem emlékszik rá, ma talán el sem hiszi, hogy tizenöt évvel ezelőtt százharminc kutyát találtam az Állatkertben. A négy magyar fajtából ekkora tömeget tartani visszas túlzás volt, táplálása pedig fölöslegesen rontotta anyagi mérlegünket. Ezt a tenyészetet felosztatni, illetve a komondorok, kuvaszok, pulik és pumik számát fajtánként három-négy válogatott szép példányra csökkenteni volt egyik legsürgősebb teendőm. Hivatkozom mindarra, amit baromfitelepünk megszüntetésével kapcsolatban a háziállatokról elmondtam.

Az apasztást gyorsan végrehajtottuk, ezzel azonban még nem intéztük el az ügyet. A rozsdamarta kerítések az ember szépérzékét sértették és már olyan rozogák voltak, hogy a folytonos javítgatás ellenére hol egy kuvasz, hol egy puli rést szakított rajtuk, kiszökött belőlük és amíg nem sikerült elfognunk, ősi szenvedélyétől hajtva, szabadulása alkalmát a kert vadban bővelkedő területén vadászgatásra, esetleg a nagytó partján tanyázó vadludak és vadkacsák megdézsmálására használta ki.

A megmaradt kócosoknak új kerítésekről kellett gondoskodnunk, mégpedig nem a régiek helyén, mert oda valami más újítást terveztem, és

Az akvárium «csendes, hűvös csarnokában». Az állatkerti VI. fényképpályázaton vásárolt kép. Kunár Endre felvétele.

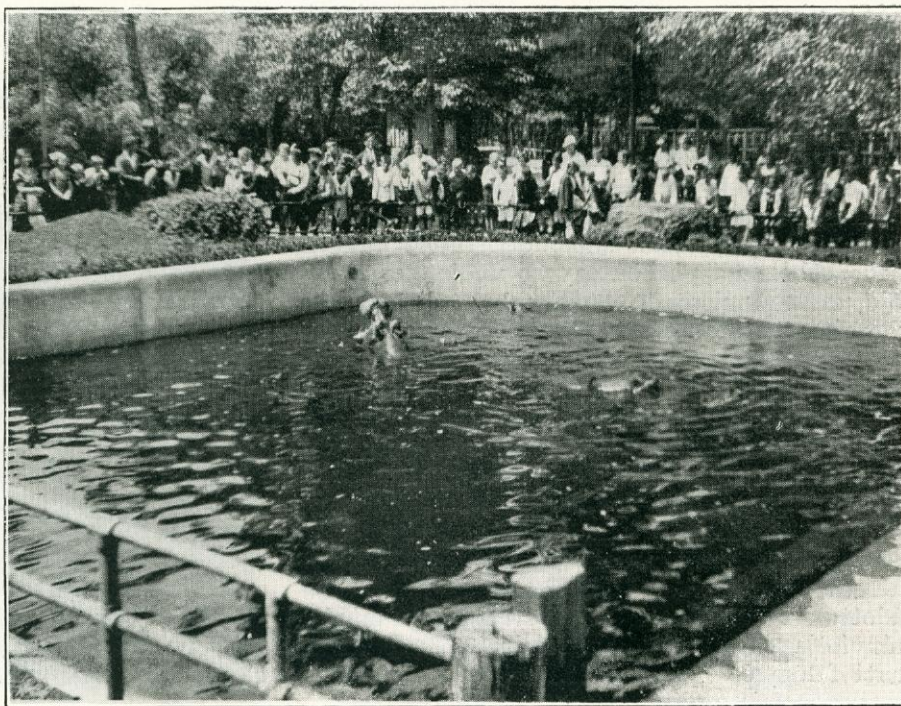
nem vashuzalháliból, hanem nála tartósabb, ellenállóbb vasrudakból valók, mert egy állatfaj sem rongálja ketrecét annyira, mint a minduntalan nekiugráló, első két lábával ránehezedő kutya, különösen a nagyobbja. Ennek megvalósításához azonban sok egyéb, sürgösebb teendőnk miatt csak két év múltán, 1932-ben foghattunk hozzá.

Az újabbban »tigrisház«-nak elnevezett *kisragadozók háza* és a *vidrátó* között haszontalanul nagy helyet elfoglaló sűrű bozótot kivágattuk és az ily módon szabaddá vált jókora darab területen megépítettük az új *kutyakerítéseket*, egy sorban hatot. Mindegyikben erős deszkából készült, jól megszerkesztett, — hogy alulról is levegőt kapjon

és meg ne nedvesedjék — lábakor, álló, könnyen takarítható és fertőtleníthető házikó védi lakóit a téli hideg ellen. Udvaruk hátulsó felét — ugyancsak tisztasági szempontból — téglával kiköveztettük, elülső felébe aprószemű kavicsot tettünk.

Most jóval kevesebb a kutyánk, de egészségesebbek és fajtajellegük is jobb, mint tizenöt évvel ezelőtt. Van is a szaporulatra mindig több vevőnk, mint eladó kölyök.

*

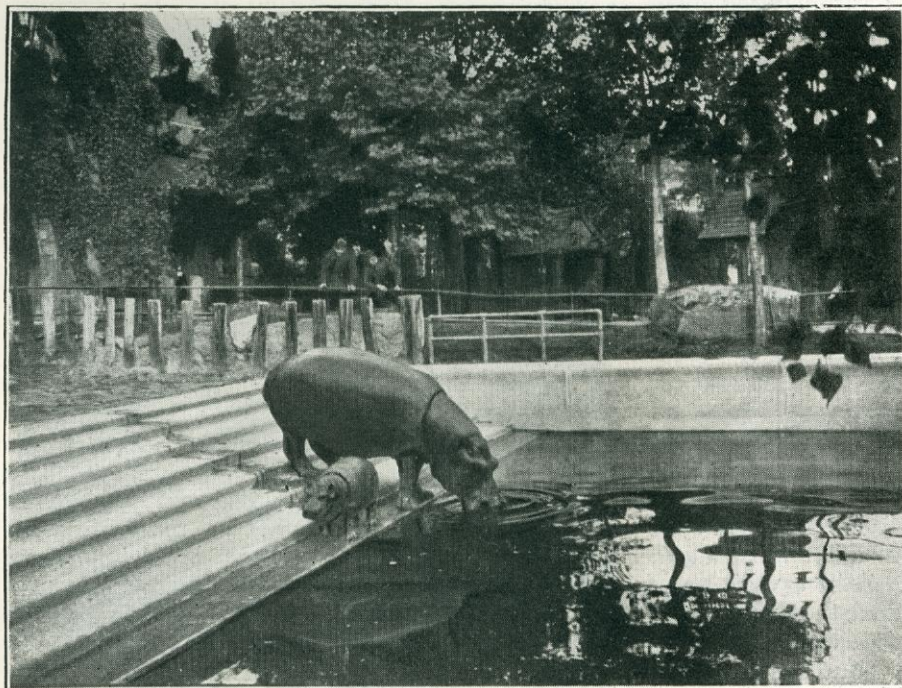
A vizilovak 1932-ben épült új, tágas úszómedencéje. Az állatkerti IV. fényképpályázaton vásárolt kép. Reich Péter Kornél felvétele.

Az *akvárium* kezelése legkényesebb feladatunk. Ehhez nemcsak állattani tudás, ügyszeretet, rátermettség a kis vízilények gondozására, hanem műszaki hozzáértés is kell. Az avatatlan szemlélő a *pálmaház* alagsora csendes, hívős csarnokában járva és a nagy üvegtáblákon át félig oldalról, félig alulról a rejtelmes, csodás élettérbe nézve, nem gyanítja, mi történik látatlan háttérben. Nem sejtí, milyen bonyolult nagy gépezet működik ott szünet nélkül, az értékes tengervíz egyre

cserélve, derítve és levegőt behajtva. Derítés, tisztítás nélkül hamarosan szennyessé válna, elposványosodna, levegő híján pedig a halak és egyéb kis víziállatok megfulladnának.

Akváriumunkban, főképen műszaki berendezésén, is szükség volt átalakításokra, javításokra, bizonyos hiányok pótlására.

Nagy hiba volt például, hogy a tengervíz a medencékben néha — különösen a benne élő vegyes társaság etetése után — olyan zavarossá, homályossá vált, mintha tejet öntöttek volna bele. A halak, rákok, pókok a szájukban szétmorzsolt táplálék nagy részét kiköpi, ez a lenyelt, néhány óra alatt megemésztett és ürülékké változott

A vizilovak 1932-ben épült új úszómedencéjének enyhén meneteles betonlépcsője. Az állatkerti V. fényképpályázaton vásárolt kép. Lövey József dr. felvétele.

másik résszel keverődve, hamarosan bomlásnak indul, s az ilymódon szennyessé lett víz csak napok múltán tisztult meg. Márpedig az akváriumnak mindig olyan átlátszónak kell lennie, hogy a közönség a hátsó részében és sarkaiban órákhozatt mozdulatlanul megbújó kis állatokat is bármikor nézhesse, figyelhesse.

A baj onnan eredt, hogy a kezdetleges derítőberendezés igen lassan működött. A víz minden medencéből külön-külön egy 25 milliméter átmérőjű, szűk gumicsövön át folyt bele, és két egykőbméter ürtartalmú homokszűrőkádján óránként csak 30 hektoliter víz szívárgott át. Ez pedig aránytalanul kevés volt a sok medence összesen 840 hektoliter tengervíz-mennyiségéhez képest. A gumicsövek használata már csak azért is téves volt, mert megkeményedtek, megrepedtek, eltörték, s ezáltal sok tengervíz elpocsékolódott.

A derítés menetét kellett tehát gyorsítanunk. Ezt 1932-ben a korszerűen megszerkesztett, nagyméretű, egészen új szűrőberendezés megépítésével oldottuk meg. Ennek megtervezője, a munka irányítója és ellenőrzője *Szombath László* állatkerti felügyelő volt, miként minden akváriumi ügyben ma is szakavatott tanácsadóink.

Az új szűrőszerkezet méreteiben hatszorosa, teljesítőképességében négyszerese a réginek. Hogy a víz a medencékből gyorsan folyjon bele, a szűk gumicsöveket 100 milliméter átmérőjű kőagycsövekkel pótoltuk. A négy kétkőbméteres, két-rekeszes betonszűrőkádon óránként 120 hektoliter tengervíz halad át. A betonkádak egyik rekeszében homok, a másikban — megfelelően vastag kavicsréteg súlyával helyhez rögzített — hydraffin-szén van. A homok a szennyességtől, a hydraffin-szén pedig bizonyos káros vegyi anyagoktól — például a klórtól, az ammóniáktól és festőanyagoktól — tisztítja meg a vizet és megakadályozza megsárgulását.

A jókora szobanagyságú derítőhelyiség alagsorából villanyáramhajtotta gép szivattyúzza fel a megtisztult vizet akváriumi körforgásának legmagasabb állomására, a nagy gyűjtőtartányba. Onnan ólomcsövekben lefolyik és szétosztva a medencékbe jut. Ilymódon tengervízünknek állandó a körforgása a nagy gyűjtőtartányból le, a medencékbe, majd rajtuk át, egyre lefelé, a szűrőkádakba, tovább le, az alagsorba, megtisztulva vissza, fel, ahonnan elindult, és ismét le... szünet nélkül. A gyorsított menet folytán mindig kristálytiszt. Amennyi pedig belőle idővel elfogy, azt mesterségesen készítve, pótoljuk; ehhez megvan pontos leírásunk.

*

Legnagyobb, legmutatósbabb alkotásunk 1932-ben a vízilovak új úszómedencéje volt a vastagbőrűek háza egyik külső kifutójában. Régi fürdőteknőjük ezen a helyen nem volt alkalmas bemutatásukra, mert indokolatlanul mélyen a földbe ásva és nagy kőtömbökkel feleslegesen körülbástyázva — mint valami mély gödörben — szinte elrejtette őket az ember szeme elől. Aránytalanul szűk is volt hatalmas testméreteikhez és tízszerre terjedelmesebb udvarukhoz képest. Nagy hibája volt a bevezető lépcsőnek a lomhán mozgó, könnyen meg-

csúszó, súlyos állatok testi épségét veszélyeztető meredeksége is.

A vízilovak vajmi kevés időt töltenek a szárazföldön, csaknem mindig a vízben vannak; a táplálkozás felül minden életnyílvánulásuk a vízben történik; a vízben születnek, pároznak, szoptatnak, ürítkeznek. Ezért állatkerti otthonuk legfontosabb része fürdőjük, ennek kell mennél tágasabbnak és — a közönség felől nézve — mennél szabadabbnak lennie.

Éme irányelvek szerint építettük meg 1932-ben az új medencét. Akkora, hogy akár tíz víziló is kényelmesen elférne benne. Feneke és három külső oldala vastag betonfal, belső egész negyedik oldala a széles, alacsony fokok alkotta, enyhén meneteles betonlépcső. A medence és a lejárathoz az udvar kétharmadát foglalja el. Köztudomású, hogy a kerttel szomszédos Széchenyi-fürdő kitűnő forrása táplálja.

A közönség most minden irányból jól látja az elemükben fetregő, hol egészen elmerülő, hol levegőt szippantva, csak orrukat színe fölé emelő vagy belőle kiágaskodva, tátott szájjal kéregető húszmázsás óriásokat. (Folytatom.)

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

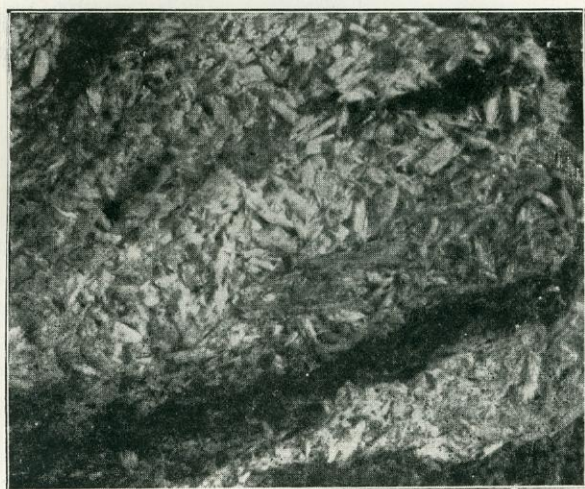
A lódarázs (*Vespa crabro* L.) a daráznemzetségnek egyik legnagyobb és legharciasabb tagja. Hazánkban mindenütt él. Könnyű megismerni, mert aránylag hatalmas termete jól megkülönbözteti kisebb rokonaitól. Alapszíne fekete; feltűnővé élénkcsárga csíkozott potroha teszi. A társaséletű darázsok egyik legérdekesebb alakja. Könnyen megfigyelhető, mert erdőn, mezőn, sőt gyakran lakásunkban és konyhánkban is találkozunk vele. Tolakodó és szemtelen, mint kisebbtermetű rokonai, nagysága miatt

A lódarázs fészke. *Haller László dr.* felvétele.

pedig félelmesebb is. Akit a lódarázs életében akár csak egyszer már megcsípett, az mindig kerüli közelségét.

A lódarázs ragadozó életmódot folytat. Röptében magasról csap le áldozatára, a földre veri és darabokra szaggatja. Sok gyanútlan méh a nagy rabló falánkságának áldozata. Az áldozat testének csak egy darabját választja

A lódarázfészkek anyagának szerkezete (nagyítva).
Haller László ár felvétele.

el a törzstől és rágói közé fogva viszi haza, fészkébe. Miként társaséletű többi rokona, a lódarázs is művészi fészket épít. A váralakú hatalmas építményt odvas fa törzsében, sziklaodúban, földben vagy keveset használt épület eresze alatt készíti és a helynek megfelelően alakítja. Legdíszesebb és legnagyobb a fészkek ott, ahol szabad helyen van és védelmi szempontból minden oldalról jól körül kell burkolnia.

Ilyen nagyszerű lódarázfészket találtam egyszer Tihanyban, egy nyaralóépület udvari kamrájában. A hatalmas építmény 54 centiméter magas és alul 36 centiméter széles volt. A belső emeletek szürke papiroszhoz hasonló, szívósabb szerkezetű anyagból készültek és nagy hatszögletű sejtek alkotják. Ennek a belső résznek a színe és összetétele annyira különbözik a külső burokétól, hogy biztosan más alkatrészekből készült. Valószínű, hogy a lódarázs ösztönösen tudja és megismeri azokat az anyagokat, amelyek a külső burokhoz és a belső sejtes szerkezetű emeletes építményhez a legalkalmasabbak. A fészkek építőanyagát leginkább a fapapírhoz hasonlíthatnók. A hasonlat azért is helyes, mert a lazaserkezetű és mégis rugalmas váz legnagyobb részét apró farészecekből épült fel.

A megtermékenyített és áttelelt nőtény egy megbízható falra vastag nyelet készít és hozzáerősíti hatszögletes kamrák alkotta sejtjkorongját. Néhány sejt elkészülte után máris lerakja petéit. A királynő a kikelő lárvákból munkásokat nevel, ezek megkezdett fészkeképítő munkáját szorgalmasan folytatják. Sűrű rajokban zúdulnak ki a darázsok a környékre építőanyagot gyűjteni. Ellepik a fákat, különösen az éget és a tölgyet, ha ilyet nem találnak, más száraz növényi anyagokat, sőt faoszlopokat és kerítéseket is, és erős rágójukkal kis kéregdarabokat hasítanak le róluk. Összerágják, nyálukkal összekeverik, majd kis galacsinokat alakítanak belőlük, azután rágójuk és toruk közé illesztve viszik haza. Otthon mellső lábaik közé veszik a galacsint, lecsípnék belőle egy kis morzsát, hozzáillesztik a már megkezdett falhoz és hátrálva meg-

nyújtják. Ily módon vékony lemezke lesz a morzsából; körülötte forgolódva, nyomkodják és simítják az előb- biekhez. A fészkek maga sok egymás fölött elhelyezkedő vízszintes sejtsor, ezeket függőleges oszlopocskák tartják. A rétegsorok nyílásai alul vannak. A legfelső emelet a legidősebb, a legalsó a legfiatalabb. Sziklaüregekben és faodukban az emeletes építmény elé csak egy gyengébb takarólemezt húznak a kijárat felőli oldalon. Tihanyban azonban a kamra belső falára szabadon épült fészket hatalmas védőburokkal vették körül. Fészkek körül- burkolására a sejtrendszerhez hasonlóanyagú, de más- színű, többretegű leveles szerkezetű köpenyt építettek.

Érdekes módon alkalmazkodtak a vár lakói az idő- járás viszonyosságaihoz. A fészkek a kamra egyik ablak- nyílása mellett épült. Egy szeptemberi napon hűvösre fordult az idő és úgy látszott, a résen betóduló hideg levegő érzékenyen érintette a lódarázscsaládot. Másnap már kizúdultak fészkeikből és nagy szorgalmasan, bámulatosan rövid idő alatt »függönnyet« vontak az ablak- rés elé. Csak akkora rést hagytak a fészkek mellett, amelyen kijárhattak. A védőlemez anyaga éppen olyan, mint palotájuk burkolata. Sárgásbarna alapon sötétbarnával rétegesen csíkozott, ahogyan a különböző farészecekké- következtek egymás után.

Ebből, a szél ellen is védett, pompás várból jártak ki a lódarászok a szomszédos szőlő megdézsmálására és rovarvadászatra, amíg egyszer a nyaraló tulajdonosa meg nem elégette az állandó rettegést és kénezéssel ki nem füstölte őket.

Haller dr.

KÖNYVEKRŐL

Gaal István: *Szép magyar tájak.* 415 oldal, 48 táblával és 33 szöveggel. Budapest, 1944. A kir. magy. Természettudományi Társulat kiadása.

Gaal ebben a testes kötetében arra vállalkozott, hogy hazánk szebbnél-szebb tájából szívet-lelket gyönyörköd- tető csokrot fűzzön és olvasóinak kedveskedjék vele. Mindenekelőtt elárulom, milyen virágok pompáznak a díszes csokorban. Az egész csokrot — miként illik — méltó keretként üdezőld páfrány- és más levelek ölelik körül. *Gaal* csokrában a keretet a Kárpátok kialakulá- sának ismertetése adja. Az egyes virágokat — a nagy Duna mentéről, Cserhát, Börzsönyi hegység, Mátra, európai aranyország, barlangok, Mecsek, a Tisza forrás- vidéke, Hargita — azután ebbe a keretbe illesztette be sok ügyességgel.

Természeti szépségekben istenáldotta hazánkban ter- mészetesen még igen sok olyan gyönyörű tája van, amely a csokorba kívánczok, anyai, hogy egy csinos csokorba bele sem fér. *A szerző* maga is bevallja, mennyi vívódást okozott neki az összeválogatás nehéz munkája. A meg- ígért további válogatás már bizonyára könnyebb lesz.

Gaal könyve ékes bizonyítéka annak, miként lehet a földtan eléggé bonyolult és középiskoláinkban csak éppen érintett tudományát az olvasónak kellően adagolni. Olvasóink előtt is ismert könnyed tollával, minden cikor- nyától ment jó magyar, zamatos írásmódjával, világos, személyes élményekkel fűszerezett előadásmódjával szinte észrevétlenül csempészi tudatunkba az ismeret- anyagot és gondosan vigyáz arra, hogy túlságos szak- szerűséggel ne terhelje a komoly, igazi természetjárók egyre örvendetesebben gyarapodó táborát, akiknek könyvét szánta. Nagyon sok közöttük, aki nemesak néz,

hanem lát is. *Gaál* azonban még ennél is többet akar. Azt akarja, hogy az igazi természetbarát meg is értse a dolgok lényegét, a Föld történetében az évmilliók rengetegében végbement változások, történések okait, mikéntjét és eredményeit. Mert csak ezeknek az ismerete adhatja meg azt a lelki gyönyörűséget, amelyet még a legcsodálatosabb táj pusztá nézegetése sem válthat ki a szemlélőből. Az olvasó maga is hamarosan észreveszi, hogy a szerző kitűzött célját elérte és nyugodt lélekkel ajánlja még nem vérbeli természetjáró ismerőseinek is, mert a könyv elolvasása után bizonyosan az lesz belőlük, annyira felülkerekedik bennük a vágy a szép, a gyönyörködés, a megismerés, a tudás után. A könyv tehát voltaképpen jóval szélesebb rétegeknek szól, mert igen alkalmas a közömbösök természet szeretetének lappangó parazsát lángralobbantani. Több helyen arra is alkalma nyílt, hogy hazánk anyagilag nem kellően értékelt és kiaknázott természeti kincseire az illetékesek figyelmét felhívja. Nyersanyag-hajszoló korunkban ezeknek megfelelő hasznosítása számunkra szinte létkérdés.

A Természettudományi Társulat a mai szűkös viszonyokat meghazudtoló köntösben indította útjára a bizonyára hamarosan közkezen forgó értékes kötetet. Az ugyesen összeválogatott képek — csaknem mind — jól sikerültek. A szövegrajzok szemléltetőek.

A hazánk többi gyönyörű tájából font csokor — esetleg csokrok — ne csak ígéret maradjon, mert türelmetlenül várjuk, de a szerző lehetőleg több növénytani és főképpen állattani érdekességet kössön bele, mint amennyi a mostaniban van.

Szalay László dr.

ÁLLATKERTI HÍREK

Pelyhes madárfiókákat állatkertünkben minden esztendőben láthatunk. A díszrécék udvara szomszédságában elhelyezett nevelőketrec környéke május-július hónapokban reggeltől estig madárfiókák csipogásától hangos. Közönségünk is igen kedveli a vígan futkározó, kedves kis jószágokat és naphosszatt gyönyörködik bennük. A Nagy-Alföld vízimadaráinak tojásait gyűjtjük és keltetőgépben kikeltetjük. Az apróságokat »műanyag«-ban gondozzuk; kedvező idő esetén szellős, világos ketrecben helyezük el őket.

A madárfiókáknak sok gondnal és munkával járó nevelését több ízben külföldi állatkertészek és állatkereskedők is megtekintették nálunk, és felnevelt madarainkat cserébe forróégövi madarakért évek óta majdnem mind átvették. A mesterségesen nevelt madarak ugyanis a fogságot sokkal jobban tűrik, mint az idősebb korukban befogott példányok.

A vízimadarakon felül hazánk madárvilágának egyik nevezetességét, a tűzokot is mesterségesen neveljük fel. Az előbb említett madarak felnevelése sem könnyű feladat, a tűzoké pedig még sokkal több veszéllyel jár. A kis tűzok elvárja, hogy egész nap közelében legyünk, vele foglalkozzunk, beszéljünk hozzá, óránként etessük. Ha így teszünk, mindig nyugton marad. De ha gondozója magára hagyja, addig sír, amíg vissza nem tér hozzá, vagy legalábbis hangját nem hallatja. A tűzokcsirke igen érzékeny, kényes jószág, mégis sikerül minden évben néhány példányt felnevelnünk. Ezigdig három fiatal tűzokunk van.

A mesterségesen nevelt tűzokokat a multban külföldi állatkereskedőknél értékesítettük. Néhány tűzok köz-

Kétnapos tűzokcsibe. Szombath László felvétele.

vetlen a háború előtt Észak-Amerikába került, ott meghonosításukkal kísérleteztek.

A háború természetesen a madárnevelés eredményén is meglátszik. A felnevelt madarak száma ugyan nem sen kevesebb, mint más években volt, de jóval kevesebb madárfaj tojását sikerült beszereznünk. Utazási és szállítási nehézségek miatt ugyanis tojásokat csak aránylag kis területen gyűjtethettünk.

Kint, a szabad természetben, a madárfiókák már mind felnöttek. A nevelés munkáját állatkertünkben is elvégeztük. Mivel a mai viszonyok között külföldre nem szállíthatjuk őket, szépen fejlett madarainkat a madárházi üvegfalú röpdében helyeztük el; a fiatal tűzokok pedig a díszrécék mellett lévő kifutóban láthatók. Szombath

Légítámadások után az állatkert barátai tömegesen érdeklődnek, nem tettek-e kárt a pusztító bombák a szép kertben és az értékes állatokban. Az emberek gyakran napi munkájukból rabolnak el néhány percet, hogy megnyugtató feleletünk után megkönnyebbülten siethessenek tovább. Megható az a szeretet és féltő aggodalom, amely az állatkert törzsvendégeit — társadalmi osztályokra való tekintet nélkül — az állatbarátok nagy családjába olvasztotta össze. Nagyon sokan kérdezték már azt is, mi történik az állatkertben és hogyan viselkednek az állatok légiriadó és légítámadás esetén.

A közönség befogadására alkalmas óvóhely az állatkertben nincsen, ezért a légiveszélyről az állatkert igazgatósága azonnal értesíti a látogatókat, hogy még idejében eljuthassanak otthonukba. Rádiószolgálatunk éjjel-nappal működik és minden alkalmazottunk legfőbb kötelessége, a közönséget minden meglepetéstől megóvni.

Amint a légiveszélyről tudomást szerzünk, megváltozik a kert képe. A látogatók eltávoznak, a kapukat becsukják, a parancsnok vezetésével az állatapolók a légoltalom katonáivá válnak. Mindenki tudja helyét, előkerülnek a felszerelések és cirkáló őrzőjáratok róják a

sétautakat. Az állatokat fedél alá terelik, hogy legalább a repeszdarabok ellen védve legyenek, s az állatházakat bezárják. Az ügyeletes éberen figyel a rádió jelentéseit, s amikor felbúgnak a szirénák, puskás őrszemek bújnak be a betonból készült őrházikókba, a szolgálatosok pedig a nagyszikla barlangjába húzódnak.

A szirénák vészes sívításának hallatára az állatok különbözőképpen viselkednek. A tó madarai versenyt rikoltoznak az ember alkotta hanggal, a sasok azonban egykedvűen gubbasztanak röpdéjükben. Az emlősállatok között már nagyobb a riadalom. A szarvasok birkák módjára bújnak össze, élénken hegyezik fülüket, s amikor a légvédelmi ágyuk megszólalnak, a szarvasház eresze alá állnak. A majmok, házuk belsejében, saját kis gondjaikkal vannak elfoglalva és nem is figyelnek a szokatlan hangokra. Az oroszlánok sziklabarlangjukban védett helyen vannak, a többi ragadozót pedig a belső helyiségekbe zavarjuk. A bölények a légitámadás idején is egykedvűen hevernek, nyugalmaikból nem szívesen mozdulnak ki. A legnagyobb veszélyesség a vízilovakkal van. Nem könnyen lehet őket éjjeli szállásukra, az épület belsejébe terelni, mert pontosan tudják bemene- telük idejét. Szénával, lucernával csak néha sikerül őket fedél alá csalogatni, de bizony előfordult már az is, hogy — minden fáradozásunk ellenére — kint maradtak. Egyáltalán nem zavarja őket a zenebona; ha megújják hallgatni, a víz színe alá merülnek.

A kutyák és farkasok a sziréna hangjára vészesen üvöltöttek, és csak akkor hallgatnak el, amikor már csattog körülöttük minden. Olyankor házikójuk vagy barlangjuk legsötétebb sarkába bújnak és remegve várják a légiháború megszűnését.

Elefántjaink a régebbi légitámadások alkalmával nem sok ügyet vetettek a távoli robbanásokra, legutóbb azonban olyan izgatottak lettek, amire még nem volt példa. »Sziám« félelmetesen ordított, ormányával meg- ragadta a vastag vasrácsot és úgy rázta, ahogyan csak bírta. Izgalma még fokozódott, amikor a szomszédos helyiségben, a légnyomástól, betört a tetőablak. Az üveg- cserepek »Malah« nevű elefánttehenünk hátára estek és nagyon megijesztették. Szerencsére nem sérült meg, de ijedtében olyan kétségbeesetten bömbölt, hogy »Sziám« dühét még fokozta.

A kertben szerteszálló hatalmas repeszdarabok szeren- csére nagy károkat nem okoztak. Egy körülbelül ötkilós vaskarika a szarvasok kerítését tépte meg, más darabok néhány ablakot és cserepet törtek össze. A légnyomás leginkább a pálmaház és a majomház üvegtetejét ron- gálta meg, ezért a majmok egy része most nem jöhet ki a külső ketrecekbe.

Az állatkert igazgatósága és fáradhatatlan légoltalmi parancsnoka minden intézkedést megtett, hogy az esetleg kiszabaduló állatok ne veszélyeztessék a főváros lakos- ságát. A megvadult veszedelmes állatokat a puskás őrk tennék ártalmatlanná még a kert területén; a kevésbé veszélyeseket pedig a gyakorlott személyzet hálókka- l és más eszközökkel fogná össze. Kertünk állatbarát közön- sége nyugodt lehet, igazgatóságunk minden lehetséges óvintézkedésről gondoskodott; nyugalmas napokon látogassa bizalommal kedvelt szórakozóhelyét, mert a veszélyről idejekorán értesítjük. *Haller dr.*

A szikaszarvasoknál június elején kis borjú született. A medvebarlangokkal szemben a kisebbtermetű szarvas- fajok és őzek egymásmellé sorakozó kifutóiban majdnem mindenhol van idei borjú, a kis szika köztük a leg- kedvesebb.

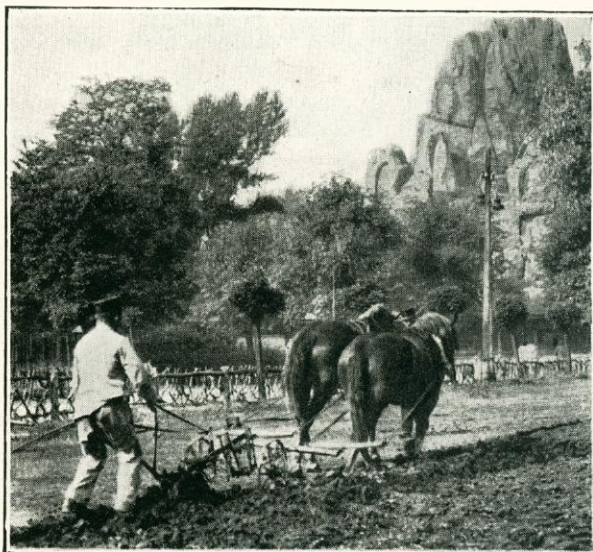

A kis szikagida anyjával. Hölzel Gyula felvétele.

Vékony, gyenge lába élete első napjaiban alig bírta el a fehér pettyekkel tarkított vörösbarna kis testét és buksi fejét. Eleinte az ől védett sarkában szénára kuporodva pihent. Anyja mindig mellette vagy közelé- ben tartózkodott és féltve őrizte. Naponta többször végignyalogatta szőrruháját, hogy a rászálló portól tisztán tartsa. A kicsi időnként vékony, siránkozó hangját hallatta, minden erejét összeszedve felállt és egymásbabotladozó remegő lábaival anyjához tipegett, hogy a tápláló anyatejhez jusson. Hamarosan megerősö- dött és most már mindenhová nyomon követi szüleit. Amikor kerítésük előtt látogatók állnak meg, anyja mellé bujva, a rácshoz merészkedik és a benyújtott falevelet vagy kenyeret kíváncsian megszaglássza. Ha valaki feléje nyúl, hogy megsimogassa, hirtelen hátrálva, az udvar védettebb részébe fut. A nagyobb kavicsok és a letört ágak között igen óvatosan járkal. Minden lépésnél meg- gondolja, hova tegye lábát. Sokat sülkéznek a napon. Ilyenkor mozdulatlan pettyes teste annyira beleolvad a kavicsos környezetbe, hogy sokan csak akkor veszik észre, amikor megmozdul.

A szikaszarvasok egyébként állatkertünk régi lakói. Igen szelidek és barátságosak. A köztük lévő két bika kissé szilaj és pajkos, úgyhogy a szomszédságukban élő dambikákkal a rácson keresztül gyakran tülekednek. Ez a háborúskodás azonban nem komoly, inkább csak játék és időtöltés. Ápolójukat jól ismerik, szavára azonnal előjönnek. A közepes nagyságú szarvasok közé tartoznak és általában nyolc-, ritkán tízágú agancsuk sem fejlődik nagyra. Szőrzetük télen egyszínű sötétbarna, nyáron pedig hosszanti sávokban rendeződött fehér pettyekkel díszített élénk gesztenyebarna. Eredeti hazájuk Japán, ott a körülkerített nagy ligeteket gyakran népesítik be ezzel a szép, mutatós jószággal. Ezenkívül Kína északi részében és Mandzsuriában is honos. Állatkertünkben, a kis borjúval együtt, jelenleg heten vannak. Fogságban is aránylag könnyen tenyészthetők, ezért számuk évről- évre gyarapodik. *Stokovszky*

Az állatállomány élelmezése a háború tartama alatt az állatkert vezetőségének igen nagy gondot okoz. Állandóan résen kell lennie, minden kínálkozó alkalmat

Az Állatkert egykori teniszpályáinak felszántása takarmánytermelés céljából. *Hölzel Gyula* felvétele.

meg kell ragadnia, hogy a takarmánynak legalább legszükségesebb mennyiségét megszerezhesse. Felettes hatóságunk és az illetékes ügyosztályok buzgón vesznek részt ebben a munkában, és valóban csak ennek a közös, vállvetett összefogásnak köszönhető, hogy fővárosunk egyik büszkesége, az európai viszonylatban is első között lévő budapesti állatkert, még a háború ötödik esztendejében is, látványossága a szórakozni és tanulni vágyó közönségnek.

A ragadozó és általában a húsevő állatok lóhús-szükségletét a Községi Lóhúsüzem szállítja. Csak az elismerés hangján szállatunk a fővárosnak erről a kiváló intézményéről; a bombatámadások nehéz napjaiban is változatlanul pontosan oldotta meg feladatát. A testvér-intézmény gondoskodása folytán húsevő állataink — néha a mennyiséget ugyan csökkentve — megkapják mindennapi adagjukat.

A szálas-, szemes- és erőtakarmány beszerzése már sokkal nehezebb feladat. Bizony előfordul, hogy a szükséges takarmányféleséget nem sikerül a kellő időben megszerezni, azért a háború idejére fokozottabban úgy rendezkedtünk be, hogy a beszerzési nehézségeket saját termelésünkkel ellensúlyozzuk. A látogató közönség csak a bemutatott állatokat ismeri és nem is képzei, hogy az állatkertnek egy másik életterülete is van, ahol szorgalmas gazdasági munka folyik. Minden talpalatnyi földet, minden termelési lehetőséget ki kell használnunk, hogy nagy állatseregletünk élelme télire is biztosítva legyen. Az állatkerti állatok egy része ugyanis különleges takarmányon él. A víziló például a legszívesebben a sásos szénát eszi, mert az felel meg legjobban a hazájabeli természetes tápláléknak. Ha nem tudnók megszerezni, bizony veszélyben forogna világhírű vízilótenyésztésünk. Az állatkert igazgatósága szerencsére még idejekorán gondoskodott egy dunamenti rétről, ezen csak a vízilovoknak kaszálják és gyűjtik a sásban és más vízinvényekben gazdag szénát. Az idén az első kaszálás eredményét, sajnos, elvitte a megáradt Duna; az árterületen azonban gyorsan sarjad a fű, és reméljük, a második kaszálás majd pótolja veszteségünket.

Az elefánt is csak jóminőségű szénát eszik, mégpedig minden alkalommal olyan sokat, hogy más takarmánnyal bizony nem lehet pótolni. A rákosi réten van

az állatkertnek földbérlete, ott a szintén nagyon kényes ízlésű zsiráfok lucernáját és a száraztakarmány kiegészítésére zöldtakarmányt termelünk. Zabosbükköny, rozsosbükköny, csalamádé és szudánifű segít ki bennünket, amikor valamelyik takarmányszállítmányunk megkésik. Állataink egy-két kocsi zöldséget mindig örömmel fogadnak, és ilyenkor szívesen lemondanak még a szénáról is. Rákoson termelt lucernánkat gondosan szárítva és bálózva, a zsiráfoknak tesszük félre. Ugyancsak számukra töltünk meg egy görét szárított akáclobbal, ez egész évben legkedvesebb csemegéjük.

A szarvasok szénán és erőtakarmányon felül friss erdei lombot és vadgesztenyét is kapnak. Vadgesztenyét gyakran látogatóink is hoznak ajándékba. Egyik kocsi a Székesfőváros erdészeti hivatala jóvoltából hetenként kétszer szállítja az erdei lombot, a szarvasok nélkülözhetetlen természetes táplálékát, a budakeszi vámmögötti erdőből. Az állatkertben sem vész el egyetlen levágott leveles gally sem, mert állataink a ritkítások, a bokrok és a pázsit nyírása alkalmával összegyűlt hulladékokat is megeszik. Az egykori teniszpályák helyén, addig is, amíg módunkban lesz oda új istállókat és kerítéseket építeni, zöldtakarmányt termelünk. A gyermekjátéktéren már térdig ér az elburjánzott gaz. Szándékosan hagyjuk megnőni, mert a vaddisznók nagyszerű csemegéje.

Az állatok táplálékának helyes megválasztása talán sohasem annyira fontos, mint háború idején, mert ilyenkor kisebb a választék és kevesebb a mennyiség. Mennél változatosabb étrendre kell törekednünk, hogy a szűkebbre szabott adagokban is meglegyen az állati szervezet fejlődéséhez szükséges táplálóerő. A mostanában, sajnos, elég gyakori rosszminőségű, különösen a penészes takarmány, nemcsak nem tápláló, hanem gyakran mérgező hatású is. Az állatkerti állatok tüdeje részben a rokontenyésztés, részben a városi füstös levegő miatt úgylis hajlamos megbetegedésre. Ezt pedig csak megelőzni, de gyógyítani bajosan lehet. A tapasztalat bizonyítja, hogy csak a jóltáplált szervezet tud az alattomos tüdőbajnak ellenállni, és rögtön áldozata lesz, ha a rossz takarmány és a velejáró emésztési zavar legyengíti.

Az állatkert vezetősége küzd a háború okozta nehézségekkel, de bízik személyzetének szaktudásában, valamint a hatóságok és a nagyközönség segíteniakarásában; támogatásukkal a még hátralévő akadályokat is majd csak legyőzi.

Haller dr.

Az állatkert ajándékozóit. 1944. március, április, május, június és július hónapokban a következő ajándékok érkeztek az állatkertbe: *Horváth Gyulánétól, özv. dr. Güttmann Gyulánétól, ifj. vitéz Sággy Antaltól és Samu Zoltánétól* egy-egy csonttollú-madár; *vitéz Főnyedi Károly dr.-tól* egy búbosvöcsök; *Főhercegi erdőhivataltól, Magyaróvár* egy rétisas; *dr. Kauffmann Sándornétól* két kanári; *Molnár Jánostól* és *Farkas Elemértől* egy-egy sündisznó; *Gajdov Jánostól* egy szürke puli; *Vrasza Margittól* egy mókus; *Finály Ernőtől* egy őszuta; *Nagy Gyulánétól* egy tengelic és kilenc kanári; *Prokopecz Lajostól* egy lángbagoly; *Törcs Józseftől* egy meggyvágó; *Tányiz Jánosnétól* egy szájkó; *Feleg Károlytól, Köry Árpádnétól, Bartóczy Héditől, Kovács Albertől, Solymos Antaltól* és *Koszorús Mártától* egy-egy mocsáriteknős; *Zsirky Lenkétől* nyolevan díszhal; *Sipeki Balázs Béli-nétől* egy kék-hullámospapagáj; *Fuchs Rudolftól* egy egerészölyv; *Kövessy Ferentől* három erdei-fülesbagoly;

György Alajostól egy széncinege ; Orlovsky Frigvestől és Petri Károlytól egy-egy erdeisikló ; Heller Edgárnétól két mocsáriteknős ; Balogh Tibornétól egy kék- és egy zöld-hullámospapagály ; Környei Sárítól két kacagógerle ; Zaccaria Oskhártól egy pocgém ; Navratil Ilonkától két vörösvérce ; Holzer Adolftól három kanári ; Gosztonyi Gézától egy parlagisas ; Friedmann Jánostól egy búbosbanka és Tasnádi Nándortól egy tövisszúrógébics.

Az 1944. március, április, május, június és július hónapokban beérkezett ajándékokat ezúton is hálásan köszöni
az Állat- és Növénykert igazgatósága.

AZ IFJÚSÁGNAK

POCOKÉK.

Írta Láng Rezső.

Nagyszerű volt a termés. A gazdák nem egészen így vélekedtek ugyan, de Pocok úr nagyon, nagyon meg van vele elégedve. A nagyobb igazság kedvéért végignéz önmagán. Bizony, Pocok úr pocakja elég tekintélyes. Olyan, mint a hurka. Szerencséje, hogy ruháján nincsenek gombok, mert sorban pattognának, olyan feszesen áll rajta.

Mellesleg, ezt a ruhát akárki megnézheti, még akkor is, ha szabómester az illető. Ezen ugyan nem talál kivétnevelőt, sőt előnti a sárga irigység, mert ilyent nem tudna szabni. Nem hiába a jó Isten szabta, de olyan is ám! Olyan pontosan simul Pocok úr nem éppen karcsú természetére, hogy egyetlen ránc sincs rajta. Ebben nem volna még semmi különös ; de nem volt rajta ránc akkor sem, amikor Pocok úr még sovány volt. Pedig hát akkor is csak ezt viselte. Hanem ez a ruha olyan ruha, amilyent csak a jó Isten tud szabni ; ha kell, tágul, ha kell, összehúzódik, ha kell, nyári, ha kell, téli, ha kilyukad, magától beforr, ha bepiszkolódik, lepereg róla a sár. Szóval, olyan ruha, hogy valamennyinket elfoghat érte a sárga irigység. És milyen gyönyörű barna! Milyen bársonyosan puha! Nem, nem lehet azt elmondani, milyen szép.

Pocok úr kint ül lakása bejáratában. Sütteti magát az őszi napsugárral. Jelenleg éppen nem éhes, ezért nincs különösebb gondja. Kőrmével, fogával fényesítgeti, fésülgeti ruháját. Közben, persze, el-elgondolkodik a világ során. Gyermekeit szerencsésen felnevelte. Igaz, sokat elkapott közülük a vérese meg az ölyv, a róka is kivette a maga részét, de még maradt elég. Ki tudná őket számon tartani? A fontos csak az, hogy amerre néz, mindenhol az ő ivadékait látja. Pedig a legkisebbek még anyjukkal vannak. De már azoknak is nő a foguk, nemsokára megélhetnek a maguk lábán. Mielőtt megszülettek, volt ugyan egy kis baj, mert az ember kiszántotta az egész szép lakást. Csak az a szerencse, hogy nem volt varjú vagy más veszedelem a közelben, és sikerült épségben elmenekülniök. Most egy lucernatábla közepén laknak. Jó hely. Biztos hely. Ott nem háborgatja őket senki, élelem is akad bőven, csak éppen vigyázni kell nagyon, mert a lucernát lekaszálták. A magasból könnyen meglátja őket az éles véreszem. Akkor pedig baj van.

Hopp! Most jut eszébe, hogy új lakását elkészítette ugyan, de télire még nem ágyazott meg magának. Hej, ha nem szántották volna ki! Milyen gondtalanul élhetne most! Kamrája tele volt élelemmel. Sok búzaszárát kellett elrágnia, hogy a kalászhoz juthasson, de meg is volt a

látszata! Annyi búzát hordott be kamrájába, hogy akár két télre is elég lehetett volna. Aztán a szalma sem veszett kárba, mert abból készítette el vackát. Összerágtá egészen apróra, hogy a kemény búzaszalma ne nyomja kényes oldalát, s olyan puha, meleg vackot ágyazott magának belőle, hogy akár egy királyfi is elalhatna rajta. Persze, ennek is vége, s újra kezdhet mindent, amikor már nyakán a tél.

Nem is gondolkodik sokat, hanem nekiindul szalmát keresni. Akad a lucernatárlón is. Igaz, hogy keményebb még a búzaszalmánál is, olyan, mint a vas-huzal, de elvégre vagy pocok valaki, vagy nem. Ha pocok, akkor foga is van hozzá, s ez a fog mindent meg tud rágni. Hordja is ám az egyik szálát a másik után, s olyan buzgalommal rágcsálja, hogy csaknem görcsöt kap állkapcsába. Be jó is az, ha valakinek a foga egyre nő! Tövig lekopnák máskülönben, mire vackával elkészülne. Közben, persze, egyéb munkája is akad. Hiába, a test is megkívánja a magáét. Itt is, ott is talál valamit, amit nemcsak megrág, hanem le is nyel, úgyhogy mire fáradtan pihenni tér, gyomrában is van annyi, amennyi az alvástra szánt időre elég.

Egyszer aztán furcsa világra ébred ; odakint fehér minden. Ilyent még nem látott rövid életében. Mert ha mégúgy sokszoros családapa, bizony csak tavasszal született. S most itt a tél. Itt az ismeretlen veszedelem. Eleinte csak el lehet szaladgálni a havon, de aztán egyre mélyebb lesz, egyre nehezebb rajta a mozgás. De ez volna még a kisebb baj. Nagyobb veszedelem ennél, hogy az a hideg fehérség eltakar mindent, ami megehető. Már csak a hosszabb szálak állnak ki a hóból, de szárazak, nincs rajtuk mit enni. Nem tanította rá senki, mégis tudta, mit kell tennie. Az, aki megteremtette, beleoltotta az élet nehéz tudományát is. Nem kellett sokat gondolkodnia, egyszerűen azt cselekedte, amit cselekednie kellett ; javára fordította a veszedelmet. Ösztönösen megérezte, hogy a fehér havon nincs mit keresnie, mert egyrészt nem is talál rajta semmit, másrészt meg színe úgy elüt a hó színétől, hogy ellenségei már messziről meglátják. Nem is jött ki többet a hó alól, hanem alagutakat vájt minden irányban, amerre csak élelmet sejtett. A vastag hótakaró melegen tartotta a földet, ezért olyan frissen megmaradt alatta minden megehető zöldség, hogy igazán nem kellett koplalnia. Aludt is közben nagyokat ; ily módon hamar telt az idő.

Munkája is akadt közben. Ezt sem mondta neki senki, mégis tudta. Kezdett megint hosszabb szálakat hazahurcolni, de nem vitte be földalatti lakásába, hanem odakint rágcsálta apróra. Közben sokat mozgolódott, sokat forgolódott egy helyben, úgyhogy lassan-lassan kis barlangot taposott, olvasztott ki maga körül. Ebben a barlangban ágyazott magának. Be-bejárt ugyan még régi vackába is, közben azonban az újat egyre magasabba építgette, már csaknem három ujjnyira emelkedett a föld színe fölé. És ahogy dolgoztatott, teste melegétől egyre jobban tágult a barlang, de fölfelé. A meleg ugyanis fölfelé száll. Egyszer csak kilyukadt föltötte a hó! Akkor a nyílás keletkezett rajta, amely elég nagy volt ahhoz, hogy barlangocskája állandóan friss levegőt kapjon, de elég kicsiny is, hogy a hideg be ne hatoljon. Szorgalmasan vájogatta alagútjait, mindig más irányban, hogy friss élelemre találjon. Nem mondott, megesett, hogy valamelyik szomszédal találkozott, aki ugyanebben mesterkedett. Ilyenkor bizony parázs verekedés támadt köztük, s a folytonos rágcsálástól megélesedett fogak ugyancsak belehasítottak a szép bundába. Sebaj! Még

csak szabóhoz sem kellett vinni; beforrt az szépen magától.

Egyszer aztán a Nap is meggondolta a dolgot. Megelégette a pihenést, s egyre feljebb kapaszkodott az égen. Tetszett neki az egészséges munka, mosolygósabb lett az ábrázata. És ahogy a Nap derült, úgy ébredezett a föld is. Dunyhája, a hó, először csak megroskadt, aztán kezdett olvadozni. Alatta egyre nedvesebb lett a talaj. Eleinte mohón itta a nedvességet, mint valami vén korhely a hosszas dorbézolást követő alvás után, de aztán ezzel is betelt, s a hó alatt apró erecskék csordogáltak, gyülekeztek apró tavacskákká. A pompás földalatti paloták megteltek vízzel. Pocok úr csak mosolygott, — lám, mégis csak jó volt földfölötti vacokról is gondoskodni! — Oda nem ért fel a víz. Mire meg felért volna, elfogyott a hó.

Ügylátszik, a Nap is megszomjazott a nagy fölfelkapaszkodástól, mert egy-kettőre felszippantotta a vizet. Pocok úr már visszatérhetett volna téli palotájába, ha egyáltalában lett volna. Az bizony beomlott. Sok volt neki a víz. Csalódunk azonban, ha azt hisszük, hogy Pocok úr palotája omladékára ült sírni, mint valami bundás Marius. Nem siratta bizony egy cseppet sem, mert akkor is elhagyta volna, ha nem omlik be. Ott zöldelt a közelben az őszi búza, pocokgyomornak igen kedves csemege. Nem kellett sem bútorszállító kocsit, sem vonat, de még csak hordár sem, mert Pocok úrnak még csak gallérosdoboza sem volt. El sem búcsúzott a kapufélfától, hanem átsétált egyszer este, és mire pitymallani kezdett, máris készen volt az új palotából annyi, hogy szükség esetén el lehetett benne bújni. Rómát sem egy nap alatt építették.

De ideje is volt megint a földbe bújni, mert az áldott napsugár nemcsak a havat olvasztotta el, hanem a vércsékét is visszacsalogatta. Minduntalan ott szitáltak a levegőben, s bizony, Pocok úrnak ugyancsak szemfülesnek kellett lennie, ha nem akart a vércse karmaiba kerülni. Minek is teremtett Isten ilyen kártevő ragadozókat! Mennyivel szebb lenne az élet, ha nem volna más, csak ember, aki vetne, és pocok, aki megenné a termést! Így ezer gond és baj az élet. Minduntalan látnia kell, hogy valamelyik vigyázatlan szomszédja bajba kerül. Egyiket a róka fogja meg, a másikat a görény, a menyét, ezt a vércse kapta el, amazt a bagoly, lent is, fönt is, csupa halálos veszedelem. Örök háborúság az élete, és fegyvere sincs, hogy védekezhetne. Csak az áldott földalatti palota. Bár az sem biztos, mert a menyét oda is utána furakodik, a nagyobbak meg kikaparják. Nehéz az élet!

Mégsem kell gondolni, hogy Pocok úr mindig ilyen bús hangulatban volt. Rendesen csak olyankor fogta el, amikor hajsza híján tudta megmenteni életét. Másik különben élte világát, eljárógatott a szomszédokhoz egy kis tereferére, meg is házasodott megint, gyermekei is voltak. A vetés szinte burjánzott körülötte, anyagi gondjai nem voltak, mert asztala mindig terítve volt. Igaz, egyre messzebbre kellett mennie élelemért, mert a palota körül nagy foltban le volt rágva minden, de a kis mozgástöbblet arra is jó volt, hogy étvágya növekedjék, vagyis mindenképpen meg volt elégedve a világ folyásával.

Egyszer aztán kísértál az ember, hogy megtekintse vetését. Ahogy közeledett feléje, egyre jobban elkomorult arca, mert az üdezőld bársonyban sötét foltok éktelenkedtek. Sok. Nagyon sok. Szinte több, mint amennyi a zöld. Meg sem kellett néznie, tudta, hogy minden sötét folt közepén egy pocokpalota van. Nem is gázolt bele a

vetésbe, csak a széléről nézegette. Közben hátrataszította kalapját, gépiesen megtörölte izzadt homlokát, s beszélt is valamit, elég hangosan, de Pocok úr ezt nem értette. Mert — talán mondanom sem kell — palotája ajtajában ült, s onnan leste az embert. Amikor aztán az ember végre megfordult s lehorgasztott fővel elballagott, Pocok úr elmosolyodott:

— No lám, tudtam, hogy szeret bennünket. Most sem bántott, csak megnézte, van-e elég ennivalónk. Kár, hogy nem tudok a nyelven, mert megmondtam volna neki, hogy kezdem már unni az egyforma ételmet. Feleségemnek is kellene valami jobb táplálék, mert a kicsinyek nagyon leszívják. No, legközelebb talán szólok is neki, hátla megérti.

Talán két éjszaka telt el közben, amikor ismét megjelent az ember, de ezúttal többbedmagával. Hoztak is valamit. A vetés szélén megálltak, megosztottak azon, amit hoztak, majd sorba állva, végigmentek a vetésen. Ahány pocokpalotát találtak, mindegyikbe beleszórtak valamit, de jó mélyen, hogy a madarak hozzá ne férhessenek. Mi tagadás, Pocok úrnak nagyon remegett a nadrágja, amikor palotájának bejáratánál motoszkáltak, bár szerette az embert, egészen mégsem hitt neki. De nem történt semmi baj. Pocok úr fellélekzett, és megint jókedvre derült.

— Lám, mégis csak jó emberismerő vagyok! De vajjon mit motoszkállatott itt? ... Megnéztem? ... Ne nézzem? ... Eh, várok kicsit, amíg el nem mennek, mert az óvatosság mégis csak a legszebb pocokerény.

És várt. El is aludt közben, mert mire az emberek jöttek, pocokját jól megtöltötte már. Alacsonyan járt már a Nap, mire felébredt. Arra ébredt, hogy éhes. Az emberről már meg is feledkezett. Éppen csak vakaródzott kicsit, aztán vidám lendülettel elindult kifelé. Csaknem a bejáratnál volt már, amikor hirtelen megtorpant:

— Hopp! Mi ez itt? ... Búza! ... Száz esztendeje nem láttam már, nemhogy ettem volna! De hogy került ez ide? ... Persze! Az ember! Lám, még ki nem mondott gondolatomat is megértette, s hozott búzát! Node ilyent! ..

Örömeiben éhségéről is megfeledkezett, s kiszaladt a palota elé, hogy eldicsekedjék a szomszédoknak. De azok is javában örvendeztek és kiabáltak egymásnak:

— Búzát hozott az ember! Még csak érte sem kell menni, mert helybe hozta a házunkba! ... Neked is hozott? ... Neked is? ... Akkor szüret!

És megkezdődött a lakoma. Volt ugyan a búzának valami furcsa íze, puhább is volt a szokottnál, de meg lehetett enni. Mégis csak búza volt ...

*

Vércse keringett, szitált másnap a vetés fölött. Csodálkozott, hogy egyetlen pockot sem lát, holott máskor csakúgy hemzsegték ott. Háromszor is végigpásztázta a vetést, aztán tovasuhant.

Az ember ajándéka végzetessé vált. A pockok eltűntek. Mint ahogy el kell tűnnie mindenkinek, aki maga nem dolgozik, csak a másén akar aratni.

A fekete foltok meg lassacskán megint zöld bársonnyá vedlettek át, hogy megteremjék azt, amiért az ember mindennap imádkozik, az Életet.

Kéziratokat nem őrünk meg és nem adunk vissza

Felelős kiadó: Nadler Herbert
Budapest székesfőváros házinyomdája — 51539
Felelős vezető: Klemm Árpád igazgató

IVÓKÚRÁK

A RUDAS GYÓGYFÜRDŐ PARKJÁBAN FELTÖRŐ

Hungária, Attila és Juventus

GYÓGYFORRÁSOK VIZÉVEL

A HUNGÁRIA ÉS ATTIKA KÉNESFORRÁS

gyomor-, bélmegbetegedések, epe-, máj- és vesebántalmak gyógykezelésére kiválóan alkalmas

A JUVENTUS RÁDIUMFORRÁS

testi és szellemi kimerülés, korai elöregedés, véredényelmeszesedés kezelésénél igen jó eredménnyel használható

RÉSZLETES FELVILÁGOSÍTÁST NYUJT:

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS GYÓGYFÜRDŐINEK
ÉS GYÓGYFORRÁSAINAK IGAZGATÓSÁGA

BUDAPEST, XI., KELENHEGYI-ÚT 4

A BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROSI

ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTBEN

ÁLLANDÓAN SOK A LÁTVÁNYOSSÁG ÉS SZÓRAKOZÁS!

Az állatok enyhébb időben a szabad kifutókban, télen pedig az állatházakban láthatók. A kert területén: akvárium (tengeri és édesvízi állatokkal), kígyóház, pálmaház és terrarium, lovaglópálya, kocsizás. Két vendéglő, tejcsarnok. Az egész kertben szabad fényképezés

BELÉPŐDÍJ:

felnőtteknek 1·20 P, vasárnap 90 fillér

10 éven aluli gyermekeknek 60 fillér,

vasárnap 50 fillér

A Természet

A SZÉKESFŐVÁROSI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT TERMÉSZETTUDOMÁNYOS

KÉPES FOLYÓIRATA

LEGJOBB TANÁCSADÓJA, OKTATÓJA ÉS SZÓRAKOZTATÓJA
A TERMÉSZET MINDEN BARÁTJÁNAK ÉS KUTATÓJÁNAK

Megjelenik minden hó 15.-én

Előfizetési ára egész évre 10 pengő

Egyes szám ára 90 fillér

MUTATVÁNYSZÁMOT KIVÁNATRA BÁRKINEK INGYEN KÜLD A „TERMÉSZET” KIADÓHIVATALA

BUDAPEST, X V. ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT